

Vergaderjaar 2024–2025

36 600 K

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Defensiematerieelbegrotingsfonds voor het jaar 2025

Nr. 5

NOTA VAN WIJZIGING

Ontvangen 14 november 2024

Het voorstel van wet wordt als volgt gewijzigd:

De begrotingsstaat van het Ministerie van Defensie (K) voor het jaar 2025 komt te luiden:

Vastgestelde begrotingsstaat van het Ministerie van Defensie (K) voor het jaar 2025 (bedragen x € 1.000)

Art.	Omschrijving	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
	Totaal	10.537.742	9.775.495	96.583
	Beleidsartikelen			
1	Defensiebreed materieel	1.923.860	1.942.348	27.310
2	Maritiem materieel	1.330.211	1.262.052	9.684
3	Land materieel	2.883.755	2.361.006	2.500
4	Lucht materieel	1.666.905	2.154.958	12.080
5	Infrastructuur en vastgoed	1.373.366	826.758	28.240
6	IT	1.359.574	1.228.302	16.769
8	Overige uitgaven en ontvangsten	71	71	0

Toelichting**Algemeen**

Het kabinet brengt de uitgaven aan Defensie in lijn met de NAVO-norm van tenminste 2% van het Nederlands bruto binnenlands product (bbp). Dit heeft het kabinet vastgelegd in het Hoofdlijnenakkoord en ook opgenomen in het regeerprogramma. Als gevolg van bijgestelde bbp-ramingen heeft het kabinet besloten aanvullend structureel € 716 miljoen te investeren in de verdere versterking van defensie, bovenop de investering van € 2,4 miljard uit het Hoofdlijnenakkoord en de Defensienota 2024. Deze nota van wijziging – samen met de nota van wijziging voor de Defensiebegroting (hoofdstuk X) – verwerkt hiervan € 565 miljoen voor de verdere versterking van Defensie. Het andere deel,

€ 151 miljoen, is bestemd voor het versterken van het grensproces en het vergroten van de nationale veiligheid, waaronder capaciteiten van de Koninklijke Marechaussee (KMar). Dit wordt in overleg met het Ministerie van Asiel & Migratie verder uitgewerkt.

Defensie leert van de huidige ontwikkelingen op het internationale gevechtsveld. Keuzes voor verdere versterking van onze krijgsmacht zijn gebaseerd op deze lessen. Daarom investeert Defensie aanvullend in lucht- en raketverdediging in het land-, lucht- en maritieme domein. Om de grondgebonden lucht- en raketverdediging te versterken investeert Defensie in aanvullende lanceerinstallaties met bijbehorende munitie, radarsystemen en vuurkracht. Daarnaast is besloten om extra lanceerinstallaties, langeafstands luchtdoelraketten en apparatuur voor elektronische oorlogsvoering aan te schaffen voor de multifunctionele ondersteuningsvaartuigen ter ondersteuning van de Luchtverdedigings- en Commandofregatten. Daarnaast wordt de luchtverdediging in het Caribisch gebied versterkt, vanwege de dreigingen daar.

Innovatie vormt een integraal onderdeel van alle investeringsmaatregelen, maar daarnaast groeit ook het innovatiebudget mee met de begroting. Defensie blijft ten minste 1,3% besteden aan research & technology. Aanvullend op de Defensienota 2024 wordt hier daarom € 7,5 miljoen aan toegewezen. Hiermee vergroot Defensie haar vermogen om snel te leren van technologische en militaire ontwikkelingen en innovaties sneller toe te passen. Daarnaast investeert Defensie ook extra in de digitale transformatie en in capaciteiten om langer inzetbaar te zijn.

Voorts wordt in deze nota van wijziging het verplichtingenbudget meerjarig bijgesteld. Dit wordt veroorzaakt door het naar voren halen van verplichtingenruimte voor versnelde contractvastleggingen. Deze verplichtingen werden geraamd voor latere jaren en worden met deze Nota van Wijzigingen in de jaren 2025 en verder afgeboekt en met de tweede supplettoire begroting toegevoegd aan de begroting 2024. De versnelling van de verplichtingen is nog wel met onzekerheden omgeven omdat Defensie voor een aantal grote projecten van derden afhankelijk is. Het gaat om projecten van aanzienlijke budgettaire omvang, zoals het project Vervanging *Medium Utility Helicopters* en Vervanging *Medium Range Air Defence* (MRAD) & *Short Range Air Defence* (SHORAD). Indien een van deze projecten vertraagt, leidt dat direct tot een aanzienlijke onderrealisatie op het verplichtingenbudget in 2024. Met de in deze Nota van Wijzigingen en de tweede supplettoire begroting voorgestelde verplichtingenbijstelling wordt vastgehouden aan een ambitieuze verplichtingenraming om zo mogelijkheden tot versnelling met beide handen aan te grijpen in plaats van deze af te moeten remmen a.g.v. het niet beschikbaar hebben van verplichtingenbudget.

In deze nota van wijziging zijn alleen uitgavenmutaties en verplichtingenmutaties weergegeven. Er worden geen meerjarige ontvangstenmutaties gedaan.

Artikelsgewijze toelichting bij de begrotingsartikelen

Art 1. De additionele middelen voor dit artikel zullen worden besteed aan extra munitie, Research en Technology en extra ruimte om te trainen, oefenen en werken.

Art 2. De additionele middelen worden besteed aan extra maritieme investeringen in IAMD en elektromagnetisch Spectrum (EMS). Moderne conflicten, zoals de oorlog in Oekraïne, laten zien hoe cruciaal elektronische oorlogsvoering en het elektromagnetisch spectrum (EMS) zijn voor het versterken van de gevechtskracht. Elektronische oorlogsvoering stelt strijdkrachten in staat om vijandelijke communicatie en sensorsystemen te verstoren, wat cruciaal is voor het behalen van strategische voordelen op het slagveld.

Art 3. De additionele middelen voor dit artikel zullen worden besteed aan extra land investeringen in IAMD en EMS.

De verplichtingen voor Land Materieel worden meerjarig bijgesteld voor het project Vervanging *Medium Range Air Defence* (MRAD) & *Short Range Air Defence* (SHORAD) (commercieel vertrouwelijk). Het afronden van de D-fase is voorzien in Q4-2024 met aansluitend contracttekening in december. Met de Voorjaarsnota 2024 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2023–2024, 36 550, nr. 1) zijn additionele financiële middelen beschikbaar gekomen voor prioritaire versterking in luchtverdediging en munitie.

Art 4. De verplichtingen voor Lucht Materieel worden meerjarig bijgesteld. Er zijn versnellingsopties doorgevoerd binnen de begroting voor het project Vervanging Medium Utility Helicopters (commercieel vertrouwelijk). Voor het project Anti-A2AD Capaciteit F-35 (commercieel vertrouwelijk) houdt het naar voren halen van verplichtingenbudget verband met de laatste fase van de aanbesteding voor de *Advanced Anti-Radiation Guided Missile- Extended Range* (AARGM-ER) aan het einde van dit jaar. Eerder dit jaar was niet duidelijk of de *Letter of Offer and Acceptance* (LOA) in 2024 gegund kon worden. Voor het project vervanging tactische luchttransport capaciteit (commercieel vertrouwelijk) is de verwachting dat contracten voor de training means en electronic warfare in 2024 nog getekend gaan worden. Tot slot wordt ook voor het project Bewapening MQ-9 (commercieel vertrouwelijk) verplichtingenbudget naar voren gehaald. Dit komt enerzijds doordat de opdracht tot bewapening is geaccepteerd, en anderzijds door de hoogte van de definitieve offerte prijs.

Art 5. De additionele middelen voor dit artikel zullen worden besteed aan extra Infrastructuur en Vastgoed investeringen in energieonafhankelijke en zelfvoorzienende kampementen en kazernes.

Art 6. De additionele middelen zullen worden besteed aan *Command, Control, Communications, Computers and Intelligence* (C4I). De integratie van nieuwe geavanceerde technologieën in elektronische oorlogsvoering (EOV) en C4I, stelt de krijgsmacht in staat om effectiever te opereren, realtime inlichtingen te verzamelen en sneller beslissingen te nemen op het gevechtveld. Met de investering in de commandovoerings- en informatiesystemen (CIS) voor de middelzware infanteriebrigade (*Medium Infantry Brigade*) geeft Nederland beter invulling aan de NAVO priority target met betrekking tot deze brigade.

Art 8. De additionele middelen voor dit artikel worden gereserveerd voor het Defensie Lifecycle Plan (DLP). Deze middelen worden verwerkt met de Voorjaarsbesluitvorming.

Meerjarige doorwerking

In de onderstaande tabellen zijn per artikel de standen ontwerpbegroting 2025 vóór nota van wijziging, de mutaties en de standen ontwerpbegroting 2025 na nota van wijziging meerjarig opgenomen.

Tabel 2 Meerjarige doorwerking verplichtingen (bedragen x € 1.000)

Art.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
1	Defensiebreed materieel					
	Stand vóór nota van wijziging	1.923.860	2.156.431	2.859.245	1.957.736	1.461.921
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	50.498	39.999	407.318	284.175
	Stand na nota van wijziging	1.923.860	2.206.929	2.899.244	2.365.054	1.746.096
2	Maritiem materieel					
	Stand vóór nota van wijziging	1.330.211	1.656.791	1.177.199	1.516.016	2.780.325
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	296	20.521	102.962	87.424
	Stand na nota van wijziging	1.330.211	1.657.087	1.197.720	1.618.978	2.867.749
3	Land materieel					
	Stand vóór nota van wijziging	2.841.356	1.975.898	1.540.280	1.878.569	2.234.070
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	55.080	38.401	195.953	393.777
	<i>Aanpassen verplichtingenbudget</i>	42.399	- 212.861	4.592	- 139.624	- 375.029
	Stand na nota van wijziging	2.883.755	1.818.117	1.583.273	1.934.898	2.252.818
4	Lucht materieel					
	Stand vóór nota van wijziging	1.869.945	1.814.718	2.116.740	1.993.358	2.141.600
	<i>Aanpassen verplichtingenbudget</i>	- 203.040	- 269.069	- 217.784	- 206.566	- 151.021
	Stand na nota van wijziging	1.666.905	1.545.649	1.898.956	1.786.792	1.990.579
5	Infrastructuur en vastgoed					
	Stand vóór nota van wijziging	1.373.366	2.274.483	2.070.320	1.968.742	1.799.823
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	5.000	10.000	15.000	20.000
	Stand na nota van wijziging	1.373.366	2.279.483	2.080.320	1.983.742	1.819.823
6	IT					
	Stand vóór nota van wijziging	1.359.574	2.028.336	1.773.115	1.717.102	1.859.994
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	65.112	73.764	62.267	59.922
	Stand na nota van wijziging	1.359.574	2.093.448	1.846.879	1.779.369	1.919.916
8	Overige uitgaven en ontvangsten					
	Stand vóór nota van wijziging	71	33	336.831	861.738	311.843
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	77.500	77.500	77.500	77.500
	Stand na nota van wijziging	71	77.533	414.331	939.238	389.343
Totaal	Defensiematerieelbegrotingsfonds					
	Stand voor nota van wijziging	10.698.383	11.906.690	11.873.730	11.893.261	12.589.576
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	253.486	260.185	861.000	922.798
	<i>Aanpassen verplichtingenbudget</i>	- 160.641	- 481.930	- 213.192	- 346.190	- 526.050
	Stand na nota van wijziging	10.537.742	11.678.246	11.920.723	12.408.071	12.986.324

Tabel 3 Meerjarige doorwerking uitgaven (bedragen x € 1.000)

Art.	Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
1	Defensiebreed materieel					
	Stand vóór nota van wijziging	1.942.348	2.222.035	1.678.067	1.611.545	1.740.833
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	211.790	110.039	75.850	1.587
	Stand na nota van wijziging	1.942.348	2.433.825	1.788.106	1.687.395	1.742.420
2	Maritiem materieel					
	Stand vóór nota van wijziging	1.262.052	2.099.947	1.892.232	2.240.557	2.299.626
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	17.876	28.155	68.986	56.623
	Stand na nota van wijziging	1.262.052	2.117.823	1.920.387	2.309.543	2.356.249
3	Land materieel					
	Stand vóór nota van wijziging	2.361.006	2.379.714	2.686.746	2.711.542	2.689.285
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	124.030	68.343	62.699	272.973
	Stand na nota van wijziging	2.361.006	2.503.744	2.755.089	2.774.241	2.962.258
5	Infrastructuur en vastgoed					
	Stand vóór nota van wijziging	826.758	1.615.774	1.389.361	1.380.221	1.599.253
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	15.223	14.439	15.000	2.089
	Stand na nota van wijziging	826.758	1.630.997	1.403.800	1.395.221	1.601.342
6	IT					
	Stand vóór nota van wijziging	1.228.302	1.662.942	1.717.101	1.662.788	1.806.187
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	90.698	84.875	12.818	15.093
	Stand na nota van wijziging	1.228.302	1.753.640	1.801.976	1.675.606	1.821.280
8	Overige uitgaven en ontvangsten					
	Stand vóór nota van wijziging	71	33	336.831	861.738	311.843
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	77.500	77.500	77.500	77.500
	Stand na nota van wijziging	71	77.533	414.331	939.238	389.343
Totaal	Defensiematerieelbegrotingsfonds					
	Stand voor nota van wijziging	9.775.495	12.322.891	12.689.837	13.073.475	12.708.443
	<i>Aanvullende middelen Defensie Miljoenennota 2025</i>	0	537.117	383.351	312.853	425.865
	Stand na nota van wijziging	9.775.495	12.860.008	13.073.188	13.386.328	13.134.308

De Minister van Defensie,
R.P. Brekelmans